

Mitt lyriska husapotek

Nattlig pudel

*Pudel vid husknuten tjuter;
i sömnen har Örtstedt störts.
Wikingson ögonen sluter.
Däruppe har intet hörts.*

*Sängtäcket undansparkas,
och Örtstedt slår fönstret opp.
Wikingson sover; det snarkas,
när pudeln gör sitt hopp.*

*Pudeln är inte från landet:
vid bokhyllan morrar han lätt,
luktande första bandet
av Goethe, Faust, del I.*

*Lyftande benet besudlar
han mästerverkets rygg.
Örtstedt förstår att med pudlar
kan ingen vara trygg.*

*Örtstedt kör pudeln Mefisto
tillbaka i natten och dyn.
Wikingson sover i Christo
en våning närmare skyn.*

Hjalmar Gullberg (1898–1961)

Hjalmar Gullberg skrev dikten för sin versbok »Ensamstående bildad herre» som kom 1935 illustrerad av Thorvald Gahlin, som uppfann pratgubbarna i »Salon Gahlin» i Dagens Nyheter under med än fyrtio år. Gullberg skulle fyllt hundra år den sista maj. 1955 gav Folket i Bilds Lyrikklubb ut i tio tusen exemplar »En bok om Hjalmar Gullberg»; där meddelade hans vän Ivar Harrie att när skalden 1933 gjorde sin första Greklandresa stannade han till i Greifswald. Han hälsade på den svenske lektorn som suckade över hur besvärligt det var att lära de tyska studenterna det svenska u-ljudet. Gullberg lade saken på minnet och skickade den svenske lektorn ett vykort med några förslag på uttal, till exempel: »Luspuddeln tjuter vid husknuten». Lektorn använde dem tacksam i undervisningen »och de tyska studenterna framröt dem lydaktigt i talkör, med allt bättre ljudträffning», skriver Harrie. Ett av förslagen kom till användning då adjunkten Örtstedt, specialist på Goethe, får besök av Dr Fausts pudel i en mardröm med upptaken »Pudel vid husknuten tjuter.»

Faust har i dramat mött en svart pudel som gör honom sällskap hem. I hans studiekammare förvandlas pudeln till en mänsklig varelse som avslöjar sig som Mefisto, djävulen i Faustsagan. Att som Gullberg gör i dikten anteckna hur pudeln lyfter på benet och pissar på Faust, del I, var kanske det djävulska uppslaget och själva pudelns kärna som gav dikten »Nattlig pudel». Och »Örtstedt förstår att med pudlar kan ingen vara trygg.»

Två år tidigare hade Gullbergs dikt-

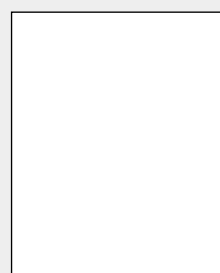
samling »Kärlek i tjugonde seklet» fått en ovanlig framgång (jag bevarar den i husapoteket i en sjätte upplaga från 1945, köpt på antikvariat på 1970-talet). Ivar Harrie meddelar också att succé-författaren efter arbetet med boken »fick som man kunde vänta en kollaps av överansträngning och utmattning. Han låg till sängs rätt länge: då roade han sig med att plocka fram gamla utkast till ett ironiskt självporträtt från den tiden (han »misslyckades som extralärare», (Harries formulering), »eftersom 'i alltför höga sfärer förflöt min jordegad'---».

Så steg bilden av läroverksadjunkten Örtstedt fram jämte hans granne en trappa högre upp, vivören Wikingson som ägnade sig åt luftaffärer, kulturkritiker Tidström som »skiftar mening tusenfalt. Gamla ideal förrådas kallt. Tretti silverpenningar per spalt.»

Bilden av den allvarsamme skalden får andra drag också, ty det är mest upp-tåg och skoj i dikterna i »Ensamstående bildad herre». Han minns t ex sin konfirmationslärare Vetlander och hans fåniga fråga: »Nå, Örtstedt, hur många är tio Guds bud?»

*Vid fromma kantater
vi flinar befängt.
Det pyr ur den krater
vi tror oss ha stängt.
Vår själ är som Etna
i slumrande natt.
Det undermedvetna
är uppfyllt av skratt.*

(Dikten »Skrattet i kyrkan»)

Hjalmar Gullberg

Ivar Harrie kallar Gullbergs dikter i boken för »kåsörvers» men tycker samtidigt att många rader är höjdpunkter i hans poesi. Det kan man kanske hålla med om. Bredden och

kontrasterna i hans dikter bärs upp av en stark personlig röst. Man kan höra hans säregna dialekt, hämtad från uppväxt-åren vid Södra Förstadsgatan i Malmö och studieåren vid akademien i Lund, på en kassett som Sveriges Radios förlag har gett ut i serien Författarröster. Där läser han dikter, inspelade mellan 1953 och 1961, med starkt patos och mjuka vibraton. Hans radiokollega Pontus Bohman lyckades till sist övertala honom att komma till studio och läsa dikterna; han var inte lockad och ansåg som Pär Lagerkvist att skådespelare är till för sånt, de har dåligt betalt och har utbildning att läsa upp poesi.

Gullberg översatte grekisk och fransk dramatik och var chef för Radioteatern under många år. När jag började på radion 1949 fanns han kvar där något år till som teaterchef och programdirektör. När jag ringde upp hans interna telefonnummer på gamla Kungsgatan 8 svarade han som vanligt, kort och otåligt: »Ja!»

Så var det. Som hade han nyss öppnat dörren på väg nästans men vid signalen gått tillbaka och svarat.

Carl Magnus von Seth